

УДК 373.2-058.862-047.22:316.614(079.1)

Сизоненко Г.М.¹, Байєр О.М.², Семенцова О.М.³

¹студ. гр. УФКСз-312м НУ «Запорізька політехніка»

²канд. психол. наук, доц. КЗ «ЗОППО» ЗОР

³канд. психол. наук, доц. НУ «Запорізька політехніка»

СОЦІАЛІЗАЦІЯ І РОЗВИТОК СОЦІАЛЬНО-ГРОМАДЯНСЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ ПОЗБАВЛЕНИХ БАТЬКІВСЬКОГО ПІКЛУВАННЯ В УМОВАХ ДИТЯЧОГО БУДИНКУ ІНТЕРНАТНОГО ТИПУ

Діти, позбавлені батьківського піклування, що виховуються в умовах дитячого будинку інтернатного типу та перебувають на державному забезпеченні, залишаються недостатньо підготовленими до самостійного життя у соціумі. Тривале перебування в умовах дитячого закладу інтернатного типу обмежує можливості засвоєння дітьми різноманітності навичок соціальних відносин, ускладнює формування навичок поведінки у спілкування і взаємодії з дорослими та однолітками у порівнянні з дітьми, що виховуються у родині. Результатом проживання дитини, зокрема з особливими освітніми потребами (ООП), в умовах закладу інтернатного типу є: невідповідність до самостійного життя; обмеженість навичок у побутовій діяльності; відсутність уявлення про родинні стосунки; неготовність до створення сім'ї; недостатність досвіду спілкування і соціальних контактів за межами закладу; відсутність навичок соціально-бажаної поведінки; звужена картина світу. Вирішення цих питань потребує впровадження в практику діяльності дитячих будинків інтернатного типу різноманітних форм роботи з соціалізації вихованців та розвитку у них соціально-громадянської компетентності [1; 2].

Метою даного дослідження є висвітлення особливостей соціалізації і розвитку соціально-громадянської компетентності дітей старшого дошкільного віку з ООП позбавлених батьківського піклування в умовах дитячого будинку інтернатного типу.

У сучасних дослідженнях описані результати діяльності фахівців дитячих будинків з питань соціалізації вихованців дитячого будинку, проте бракує досліджень з формування соціально-громадянської компетентності в умовах сьогодення. Незаперечним є той факт, що ситуація в країні, у зв'язку зі збройним конфліктом на території України впливає на освітній процес та ставить перед працівниками дитячих будинків інтернатного типу нові завдання. У тезах представлено результати спостережень за емпіричним досвідом проживання подій у період воєнного стану та соціалізації вихованців Запорізького дитячого будинку «Сонечко».

Діти сприймають світ дуже чуттєво і така психологічна травма як війна чи переселення, як її результат, не може пройти для них без наслідків. Тому, з метою забезпечення безпечних умов, діти Запорізького дитячого будинку «Сонечко» були тимчасово переміщені (евакуйовані) на територію, де не ведуться бойові дії [3]. Через нестачу вихователів до супроводу дітей були залучені волонтери. Залучення додаткових дорослих до виховання дітей дозволило розширити соціальне оточення. У звичайних умовах, доросле оточення дітей найчастіше складається з двох вихователів та помічника вихователя.

Під час військових дій, що відбуваються на території країни, діти дошкільного віку позбавлені батьківського піклування та з ООП належать до найуразливішої категорії населення, тому дорослі, які перебувають з ними, повинні володіти необхідними знаннями, як забезпечити дитині, що перебувала в небезпеці, нормальні умови для розвитку та здобуття освіти. Перебуваючи в нових соціальних умовах, діти, яких перемістили із зони бойових дій, стикнулися з проблемою соціальної адаптації. Тому, спочатку вихователі разом з волонтерами багато зусиль та часу приділяли питанням пов'язаним із стабілізацією психоемоційного стану дітей, що сприяло покращенню соціально-емоційного благополуччя та налагодженню поступового процесу подальшої соціалізації вихованців дитячого будинку.

Упродовж року педагогам дитячого будинку вдалося створити умови для адаптації дітей в новому середовищі після переміщення. Умови перебування дітей були наближені до умов виховання у родині. Загальну кількість дітей було об'єднано у міні-групи для збільшення можливостей надавати увагу кожній дитині. Під супроводом одного вихователя перебувало 4-5 вихованців, що мешкали разом з ним у кімнаті. Обмеження кількості вихованців надало можливості для більш ефективної взаємодії між дорослим та дітьми. Під час проживання в нових умовах відбулось опанування нового простору та сформувалося особисте ставлення до нього: моя кімната, мої речі, іграшки тощо. Це сприяло формуванню у вихованців навичок щодо облаштування свого побуту.

З'явилися можливості: подорожувати містечком; відвідувати крамниці, пошту; знайомитись і спілкуватись з місцевими жителями; побачити українську хату, надвірні приміщення, криницю, тин, садок, квітник, город біля хати та діяти у цьому просторі; відвідувати церкву, пам'ятники архітектури; ходити на річку, гуляти в лісі.

Формування соціально-громадянської компетентності дітей позбавлених батьківського піклування, зокрема з ООП, відбувалось за рахунок розширення знань дітей про Україну, рідне місто Запоріжжя, міста, де подорожували діти – Львів, Стрий.

З огляду на успішність процесу соціалізації та формування соціально-громадянської компетентності дітей, все це сприяло:

- розвитку навичок самостійності у побутовій діяльності;
- збільшенню соціальних контактів;
- збагаченню соціального досвіду;
- розширенню уявлень про світ;
- усвідомленню того, чим є громадська підтримка.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Лист Міністерства освіти і науки України м. Київ від 27 липня 2022 р. № 1/8504-22 «Про окремі питання діяльності закладів дошкільної освіти у 2022/2023 навчальному році». URL: <https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-okremi-pitannya-diyalnosti-zakladiv-doshkilnoyi-osviti-u-20222023-navchalnomu-roci>

2. Базовий компонент дошкільної освіти (Державний стандарт дошкільної освіти). URL: https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2021/12.01/Pro_novu_redaktsiyu%20Bazovoho%20komponenta%20doshkilnoyi%20osvity.pdf

3. Постанова Кабінету Міністрів України від 27 березня 2022 р. № 385 «Порядок тимчасового переміщення (евакуації) та забезпечення умов для перебування на території України, де не ведуться бойові дії, або за межами України дітей та осіб, які проживають або зараховані до закладів різних типів, форм власності та підпорядкування на цілодобове перебування». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/385-2022-%D0%BF#Text>